

Weg (पात = प्रतिरोध Schol.) Gr. 7, 1. — c) mit dem Endpunkte des Falls: भू° auf die Erde Śāh. D. 68, 2. नरक° in die Hölle PAÑĀT. 108, 21. चरण° zu Jmdes Füßen PAÑĀT. IV, 9. — 3) Einfall, Ueberfall: दस्युगणपातकृताः VARĀH. BRH. S. 19, 7. — 4) Fall so v. a. Möglichkeit: एत एतावन्नः पातास्तेषां येन कामयेत तेन यजेत ÇĀÑĀH. BR. 4, 14. विप्रति पाते सति ÇUK. in LA. 43, 8. — 5) Fall so v. a. das Eintreten, Erscheinen: अकाण्डपातोपनता के न लक्ष्मीविमोक्षयेत् KATHĀS. 5, 2. अकाण्डपात-ज्ञातानाम् — शोकप्रकाराणाम् Spr. 5 (= PRAB. 94). DAÇAR. 1, 56. — 6) Fehler, Versehen SŪRJAS. 11, 4. — 7) in der Astrol. ein schlimmer Aspect SŪRJAS. 11, 2. 4. 7. 10. 12. 13. 15. 19. — 8) der Knoten in einer Planetenbahn SŪRJAS. 1, 33. 42. 44. 52. 57. 58. 68. 69. 2, 1. 6. 7. 8. 56. 57. 4, 6. 8. 15. 11, 11. 13, 12. — 9) Bein. Rāhu's nach WILS. und ÇKDra.; am zuletztgenannten Orte wird als Beleg eine Stelle aus SIDDHĀNTAÇĪR. angeführt, wo aber nur die Verbindung कुमुदिनीपतिपात der Sturz, das Unglück des Mondes erscheint. — 10) pl. N. pr. einer Schule des Jağur-veda (v. 1. पाताण्डनीय) Ind. St. 3, 237. — Vgl. क्रांति°, गर्भ°, दण्ड°, दत्त°, हर°, दक्°, दृष्टि°, धारा°, पत°, सूत्र°, तैलपाता, श्येनपाता.

पातक (vom caus. von 1. पत्) 1) adj. zu Fall bringend; s. गर्भ°. — 2) m. n. AK. 3, 6, 4, 33. Verbrechen TRĪK. 1, 1, 112. H. 1330. HALĀJ. 3, 5. NĪR. 6, 27 (eingeschobene und verdorbene Stelle). पः सकृत्पातकं (पापकं Art. Br.) कुर्यात् ÇĀÑĀH. ÇR. 15, 24, 10. अन्यत्रभद्रपातकेभ्यः GRHJ. 1, 12. M. 8, 88. 112. 113. 10, 126. ब्रह्मकृत्या मुरापानं स्तेयं गुर्वङ्गनागमः । महा-त्ति पातकान्याहुः संसर्गश्चापि तैः सह ॥ 11, 54. 258. 259. JĀGĀ. 2, 96. 3, 284. BHAĞ. 1, 38. MBH. 1, 4203 (wo पातकं | st. पातकां zu lesen ist). 4334. 13, 2424 (masc.). BHARTĪ. 2, 45. Spr. 197. RAGH. 9, 82. VARĀH. BRH. S. 9, 25. HIT. I, 62. KATHĀS. 30, 126. VET. in LA. 28, 2. am Ende eines adj. comp. f. आ Spr. 987. अतिपातक MBH. 13, 3215. — Vgl. अति°, अनु°, उप°, महा°.

पातकिन् (von पातक) adj. subst. der ein Verbrechen begangen hat, Verbrecher HARIV. 15315. MĀĀK. 154, 24. BHĀG. P. 6, 2, 9. — Vgl. महा°.

पातंग (von पतंग) adj. f. ई der Heuschrecke —, der Lichtmotte eigen: तस्य निश्चित्य पातंगीं वृत्तिं भूयस्परिव्रजे RĀGA-TAR. 8, 469. Welche Bedeutung hat aber das Wort MBH. 6, 422?

पातंगि (wie eben) m. der Sohn der Sonne, Saturn HĀR. 12. ÇABDAR. im ÇKDra.

पातञ्जल adj. von Patañjali verfasst: महाभाष्य Verz. d. Oxf. H. 164, b, 2 v. u. °तन्त्र Verz. d. B. H. No. 974. n. (sc. शास्त्र) das Joga-System des Patañjali COLBR. Misc. Ess. I, 233. Z. d. d. m. G. 7, 168. MADHUS. in Ind. St. 4, 13. 23. GAUDAP. zu SĀÑĀHJAK. 23. Schol. bei WILSON, SĀÑĀHJAK. S. 107. 150. Verz. d. B. H. 160. No. 626-823. Verz. d. Oxf. H. 86, b, 4 v. u.

पातञ्जलि m. v. l. für पतञ्जलि Ind. St. 5, 350.

पातत्रिणं adj. das Wort पतत्रिन् enthaltend gaṇa विमुक्तादि zu P. 5, 2, 61.

पातन (vom caus. von 1. पत्) 1) adj. f. ई (gaga गौरादि zu P. 4, 1, 41) fallend, niedermachend: शत्रुसंघानाम् MBH. 1, 6560. भीष्मस्य 7, 94. MĀRK. P. 24, 40. शत्रुसेनाङ्ग° MBH. 1, 7368. अत्र HARIV. 12735. — 2) n. das Fallenlassen, Hinabwerfen, Hinabschleudern, Stürzen, Niedermachen: शकुनिः फलपातने (शुचिः) M. 5, 180. MĀRK. P. 35, 22. फल° Ab-IV. Theil.

schlagen HARIV. 3715. गिरिभङ्गः BHĀG. P. 3, 30, 28. सोमस्य MBH. 3, 835. वज्र° MBH. 1, 1219. 7201. पातनं भास्करस्येव न मृष्ये द्रोणपातनम् 7, 278. 6, 5356. 10, 592. 13, 4788. अत्र° das Werfen der Würfel P. 8, 2, 49. Sch. दण्डस्य das Fallenlassen des Stockes so v. a. Strafen M. 7, 51. अद्रयोः समन्ततः कार्यं पातनं जलौकसाम् das Ansetzen von Blutegehn SUÇR. 2, 327, 7. गर्भस्य das Abtreiben der Leibesfrucht JĀGĀ. 2, 277. 3, 298. HARIV. 4375. अत्र ऊर्ध्वमदृश्येष्वर्शस्मि योगान्पातनार्थं वक्ष्यामः Vertreiben, Wegschaffen SUÇR. 2, 49, 17. das Auseinanderfallenmachen, Trennen, zur Erklärung von पति und पत्नी ÇĀÑĀK. zu BRH. ĀR. UP. S. 139. — Vgl. गर्भ°, कन्दक°, दण्ड°, हर°, सूत्र°.

पातनीय (wie eben) adj. zu schleudern: न खलु बाणः पातनीयो ऽयम-स्मिन्मुडुनि मृगशरीरे तूलराशाविवानलः ÇĀK. 10, v. 1.

पातपितृ (wie eben) nom. ag. Werfer (beim Spiel) P. 2, 1, 10. Sch.

1. पातर (von 1. पा) noni. ag. Trinker; oxyt. mit gen. oder in comp.: पाता सोमानाम् RV. 8, 82, 33. AV. 3, 12, 8. MBH. 10, 287. मय° KULL. zu M. 3, 159. अम्बु° UDBHĀTA (s. u. तति). parox. mit acc.: पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमम् RV. 6, 23, 3. 8, 2, 26.

2. पातर (von 3. पा) nom. ag. Beschützer, Hüter; oxyt. mit gen. oder in comp.: नराम् RV. 2, 20, 3. लोकानाम् HARIV. 14617. 14644. KĀM. NĪRIS. 2, 16. mit acc. (parox.): जगत्त्रयम् HARIV. 14931. — Vgl. न°.

3. पातर m. eine Art Ocimum (Gandhpfl.) ÇABDĀK. im ÇKDra.

पातल्यं n. ein best. Theil des Wagens, nach ŚĀL. so v. a. कीलक. du: इन्द्रः पातल्ये ददतां शरीतिः RV. 3, 53, 17.

1. पातव्य (von 1. पा) adj. zu trinken M. 11, 94. MBH. 3, 647. 9, 2095.

2. पातव्य (von 3. पा) adj. zu behüten, zu schützen HARIV. 1151.

पातसाह m. = بادشاه Verz. d. Oxf. H. No. 208 am Ende.

पाताण्डनीय m. pl. N. pr. einer Schule des Jağur-veda Ind. St. 3, 238.

पाताल UNĀDIS. 1, 116. 1) n. a) Unterwelt, eine unter der Erde gedachte

Höhlung, in der Schlangen und Dämonen hausen; häufig wird sieben solcher Höhlen gedacht; nach dem MBH. ist पाताल eine Stadt der Schlangenhöhle. AK. 1, 2, 4, 1. TRĪK. 1, 2, 1. H. 1362. an. 3, 663. fg. MED. I.

110. HALĀJ. 3, 1. ĀRUṆ. UP. in Ind. St. 2, 178. MBH. 3, 8547. fg. 3552 (Etym.). 13, 2230. SUND. 4, 20. HARIV. 11454. R. 1, 44, 8. 45, 28. 6, 16, 29.

RAGH. 1, 80. 15, 84. Spr. 1756. VARĀH. BRH. S. 53, 5. SŪRJAS. 12, 2. 38. KATHĀS. 19, 91. 27, 11 (°नगरी). 44, 34. 37. 45, 115. 134. 151. 164. 192.

223. 329. 332. 50, 109. RĀGA-TAR. 3, 470. 519. VP. 204. BHĀG. P. 5, 24, 7. MĀRK. P. 19, 16. 61, 2. PAÑĀT. 159, 22. VET. in LA. 33, 20. VEDĀNTAS.

(Allah.) No. 70. °खाण्ड im PADMA-P. Verz. d. B. H. No. 433. Am Ende eines adj. comp. f. आः (वसुंधरा) मशीला सार्णवद्वीपा सपताला MBH. 7,

8887. कृतमित्रः प्रयच्छेर्वीं राज्ञे सद्दीपपत्तनाम् । साकाशजलपातालां स-पर्वतमहावनाम् ॥ 8, 8689. An den beiden letzten Stellen könnte das

Wort auch einfach in der Bed. Vertiefung, Höhlung in der Erde (= विवर MED.) gefasst werden. Nach AK. 3, 4, 204. H. an. und MED.

bedeutet पाताल auch das unterseeische Feuer; doch ist zu bemerken, dass die Wörter für diesen Begriff wiederum die Unterwelt bezeichnen.

— b) in der Astrol. Bez. des 4ten Hauses VARĀH. LAGHŪ. 1, 16. BRH. 11,

15. — 2) m. a) ein best. Destillationsapparat (औषधपाकार्थयन्त्रविशेष) ÇABDĀK. im ÇKDra. ऊर्ध्वमापस्तले विक्रममध्ये तु रससंप्रकः । पातालयस्त्रमे-